

מיקרוקוסמוס של שב"ס

■ בית מעצר "קישון" משמש כמתקן כליאה לבחינה ראשונה מסוגה - העברת בית מעצר משטרתי לידי שב"ס ■ כיצד מתמודדים עם אוכלוסיית עצורים ואסירים מגוונת, עם סגל מעורב של אנשי משטרה וסוהרים, עם נהלים מקצועיים חדשים? ■ מה קורה כשגוף קטן מספח אליו גוף גדול בהרבה? ■ תשובות בכתבה שלפניכם

מאת: ר/כ אורית שטלצר

מי שנוסע במעלה הכביש מצומת יגור לצומת גילאמה אינו יכול שלא להעיף מבט לכיוון השלט "בית מעצר קישון", ממש משמאל. בית המעצר המשטרתי התפרסם באוכלוסייה הרבה הפוקדת אותו מחוץ לכתליו, בכל שעות היממה: משפחות, עורכי דין ועוד, המבקרים את אוכלוסיית העצורים המתחלפת ללא הפסקה. תמיד ידענו שבתוך בית המעצר המשטרתי הענק הזה יש אגפון קטן ששייך לשב"ס. באגפון שהו אסירים בליווי וכן נכלאו בו עצורים שונים וגם כמה מופרדים ידועים.

עוברים לשב"ס

לפני כשנה, החלו מגעים בין שב"ס לבין המשטרה בדבר העברת בית המעצר המשטרתי "קישון" לידי שב"ס. הנציב והמפכ"ל הגיעו להסכמה שנכנסים לפיילוט של התהליך החל מראשית ינואר 2005, למשך כחצי שנה.

חששות רבים עלו בקרב הנהלת בית המעצר: האם השירות של העברת העצורים ימשיך להיות כמו שהוא? ידוע כי למשטרת ישראל ולמחוז הצפוני היתה בעיה להעביר את העצורים לידי שב"ס על מנת לפנות מקומות להכנסה. חשש נוסף נבע מהנוקשות הנהלית של שב"ס בנושא קליטת עצורים אחרי השעה 17:00, וכן בנושא הטיפול בכאלה העצורים לימים.

התברר כי חלק מהייחודיות של תהליך המעבר מהמשטרה לשב"ס הוא ביצירת מתכונת משולבת. אי אפשר היה להפעיל את בית המעצר רק לפי נוהלי שב"ס, ולכן החלו דיונים מקדימים ועבודת מטה מסודרת בעניין.

לתפקיד מפקד בית המעצר נבחר סני"צ עופר בן שמואל, שפיקד על בית המעצר בחודשים שקדמו להעברה, והיטיב להכיר את הממשקים המשטרתיים הרלוונטיים. סני"צ בן שמואל ראה אתגר רב בתהליך זה, קיבל עליו את התפקיד ועבר לשרת בשב"ס כסגן גונדר. מבחינתו, כדאי להיות שותף ליציקת תבנית ראשונה, עליה יתבססו אחרים בהמשך, מבחינת נוהלי עבודה,

מעולם לא היה מצב שבו הגוף הקטן מבין השניים, מספח ובלע יחידה גדולה יותר - המשטרה."

סנונית ראשונה

"חשוב לנו מאוד להסביר ולרתום את הסגל במקום לתהליך. המסרים המרגשים האלה משודרים מידי יום לסגל המשרת במתקן: זה לא קרה מעולם. זה חדשני ומאתגר. אנחנו חלוצים ופועלנו יהווה בסיס לשנים רבות של עבודה בעתיד. אנחנו חווים ולומדים תוך כדי תנועה, בצורה חסרת תקדים. אנחנו הסנונית הראשונה ולכולם ברור: אם הניסיון הזה יצליח - כל בתי המעצר המחוזיים יעברו לשב"ס. אנחנו בפקוס

התמקדו בעיקר בנושא שינוי תנאי העבודה, בגלל הנהלים המקצועיים הנוקשים יותר של שב"ס, חשש משעות עבודה מרובות, ומהוויתור על עבודות בשכר ותחושת ההזדהות עם משטרת ישראל. רוב השוטרים שהבינו כי לא ייפגעו במישרים אלו - ביקשו להיות חלק מתהליך השינוי המאתגר ועברו לשורות השב"ס. הנותרים - מיועדים לשיבוץ מחדש במשטרה.

סג"ד בן-שמואל: "היום יש בבית מעצר 'קישון' שעטנו של אנשי סגל: סוהרים משב"ס שעבדו פה בשנים האחרונות (באגף שב"ס), סוהרים שסופחו, שוטרים שהפכו לסוהרים, שוטרים ותיקים במדי תכלת שרוצים להישאר בשורות המשטרה ועוד. למרות שהעירוב הוא

בניית תשתית לקשר עם הרפרנטים במשטרה וכיו"ב. במקביל, קיבל עליו תת-גונדר עמירם אלון, שסיים את תפקידו בשב"ס כמפקד גוש מרכז, את האחריות לשמש רפרנט של שב"ס, המלווה את תהליך העברת האחריות על המתקן. תת-גונדר אלון ליווה במקצועיות רבה את התהליך בחודשים האחרונים של שנת 2004 עד לימים אלה והתווה אבני דרך חשובות ומענה לסוגיות עמן נדרש שב"ס להתמודד כחלק מהליך קבלת האחריות. מאז פתיחת המתקן נוספו למחוז הצפוני 70 מקומות כליאה.

שעטנ של שוטרים וסוהרים

כחלק מתהליך ההעברה, הוחלט לאפשר לכל

חיובי: כולם בודקים, מתעניינים, שואלים, מבינים את החשיבות ורוצים שזה יצליח". סג"ד בן שמואל: "מערך הכליאה במשטרה הוא אחד מתוך מספר תחומי עיסוק של גוף גדול זה, הכוללים סיוור, חקירות, מודיעין, אק"מ (אגף קהילה משטרה - א.ש.) ועוד. לעומת זאת, מערך הכליאה מהווה את עיסוק הליבה של שב"ס. מתוקף עובדה זאת, ההתנהלות ודפוסי העבודה בשב"ס הם מאוד מקצועיים ורלוונטיים, והאמצעים מותאמים לצרכים.

"במשטרה, באופן יחסי, שררה תמיד מצוקת כוח אדם ומשאבים. כמו כן, ידענו על היעדר יחסי של פתרונות מבצעיים לאירועים שקרו בבתי המעצר המשטרתיים. שב"ס, כגוף מקצועי

בעייתי לכשעצמו, עלינו לדאוג לייצר, תוך ניסיון לפתור את המצב, שגרת עבודה קבועה. המוטו שלנו כהנהלה, במסגרת תהליך השינוי שכולם פה עוברים, הוא ליצור זהות משותפת וחדשה למי שכרגע עובד בקישון".

תהליך הגיוס לשב"ס של אותם שוטרים שראו כי טוב, התנהל בצורה הדרגתית ומוצלחת. אחוז ניכר מהם עברו את השינוי בהצלחה ונטמעו בין שאר כוחלי המדים בשב"ס. מיעוט השוטרים האחרים מוחלף בתקופה זו בסוהרים מקצועיים, ותיקים וחדשים.

סג"ד בן שמואל: "מבחינתי, כקצין ותיק שמאחוריו שנים רבות של שירות במשטרה - מדובר בשותפות מרגשת לאירוע היסטורי.

סגל הסוהרים והקצינים ממשטרת ישראל ששירתו במקום - לעבור לשורות שב"ס. לשם כך, נחתמה אמנה שקבעה בצורה פוזיטיבית מאוד את תנאי המעבר ומגינה על זכויות הסגל. בין השאר, צוין באמנה כי תחול תקופת מעבר, במהלכה יוכלו השוטרים להחליט ולהתלבט לגבי המשך דרכם. כמו כן, הובטח לשוטרים שלא יהיו מעוניינים לעבור לבסוף לשורות שב"ס, כי ימצא להם מקום עבודה חלופי במתקני משטרת ישראל.

בבית המעצר כפי שהיה קיים במתכונת המשטרתית היו כ-90 אנשי סגל ועוד 33 סוהרים באגף השב"ס. מרגע ההחלטה על המעבר, החלו ראיונות אינטנסיביים של נציגי שב"ס והמשטרה עם אנשי סגל אלה. החששות שעלו מהראיונות

כמענה, כי הטיפול עונה על צורך זה. "יעוד נושא שלא היה קיים במשטרה הוא מבצעי חיפושים. עד היום, מאז המעבר לשב"ס, ביצענו כבר שלושה מבצעי חיפושים, עם 100 סוהרים ולוחמים זמינים. כל כניסה כזו מטמיעה מסר חד משמעי בקרב העצורים".

אופטימיות לגבי העתיד

בית מעצר "קישון" הוא מיקרוקוסמוס של שב"ס. כל קטגוריות העצורים שיש בשב"ס קיימות גם ב"קישון". כולם כאן נמצאים תחת אותה קורת גג: אגף נשים, אגף נוער, שפוטס, עצורים עד תום ההליכים, עצורים לימים, אסירי עבודה, מושגחים ועוד. אנשי שב"ס מתמודדים

ספירות ביום, כפי שהיה נהוג, לארבע ספירות, כנהוג בשב"ס. היה צורך להתרגל לעצור ולעשות זאת גם כשפוסטות מתדפקות על הדלת. כשנפלו טעויות בספירות - עצרנו ובדקנו: האם התקלה היתה ברישום? בעקבות זאת, הסמכנו סמלי משמר לערוך את הזיהוי והספירה. "במתכונת הקודמת עבדנו בשיטות פרימיטיביות, באמצעות רישומים ידניים על לוחות. כשהגיע השב"ס - עברנו לאמצעים ממוחשבים, עם מערכת צוהר וכדומה. יתרון נוסף העולה מן המעבר לידי שב"ס: בעבר עבדנו ללא מפקדי אגפים, ללא קצין אסירים וללא עובדים סוציאליים. היום, בשיטת העבודה של שב"ס - ארבעה מפקדי אגפים וקצין אסירים

בתחמו, יודע לתת מענה לכל הצרכים והאירועים. דוגמה ברורה הממחישה את דבריי היא אירועי השבועות האחרונים - ההתפרעות בשני אגפים והניסיון לחטיפת סוהר ביקישון - בהם נתנו יחידות 'נחשון', 'דרור' ו'מצדה' מענה מידי והאירועים סוכלו באופן מקצועי ונחרץ. בידי השב"ס יש כלים טובים יותר מאלו שהמשטרה יכולה להציע לבתי המעצר". הנהלת בית המעצר הגדירה את משימתה מחדש: "שמירה בטוחה על העצורים תוך שמירה על זכויותיהם, ומתן שירותי כליאה למחוז הצפוני וליחידות שב"ס". הניואנס שעליו הושם דגש: "קישון" היא יחידה שתפקידה לתת שירות. בבית מעצר זה נקלטים עצורים ממשטרת ישראל מ-

מפקד בית מעצר קישון, סגן גונדר עופר בן-שמואל (משמאל), בישיבה עם קציניו

עם אוכלוסייה שלא הכירו עד היום, כמו נוער, נשים וכו'. לזכות כולם ניתן לומר כי גילו פתיחות והבנה להתמודדות הייחודית.

בסיום הראיון, מפקד הכלא ממתיק עמנו סוד: "אמרתי לרמ"ל ביטחון הקודם, שבשב"ס הוא הגוף ששדרג עצמו בשנים האחרונות יותר מכל הגופים הביטחוניים האחרים. לכן, מבחינתי הייתה אופטימיות רבה במעבר שלי לשב"ס. אני רואה בתפקיד כר נרחב ומגוון לביצוע משימות מעניינות. כבר עכשיו זהו אתגר בשבילי לנהל בשב"ס משהו שונה וחדש לחלוטין. מסתבר, שהחלטה האסטרטגית של שב"ס כרשות כליאה מרכזית מוצאת לפועל עכשיו, והיא ההחלטה הנכונה והרצויה יותר".

מקנים שליטה טובה יותר על העצורים ושני העובדים הסוציאליים מעניקים מענה טיפולי שהיה חסר.

"כמו כן, ביקישון לא היה עד היום קצין ביטחון. כמפקד כלא, נאלצתי לתת מענה ביטחוני לאירועים ותפקיד הזקיפים באגפים היה בעיקר לוודא שהכל בסדר. התוצאה של איוש חסר כזה ניכרת באירוע שקרה באוגוסט 2004, כאשר אחד העצורים מלמל בשנתו והפריע לשנתו של האחר, שהיה לוקה בנפשו. זה קם על שכנו ורצח אותו באופן ברטלי וקשה. האירוע הדיר שינה מעניי. היום, אנחנו מוצאים זמן לראיונות, מנהלים מיון, סיווג ושמירה קפדניים יותר. בנוסף, אנחנו פחות זקוקים לכבילות

06:30 עד 22:00 בלילה. מדובר בכ-450 כניסות ויציאות של עצורים ביממה. אחרי 22:00 מהווה בית המעצר מקום קליטה והחזקה יחיד של עצורים שהם חולים או מושגחים.

מעטפת שב"סית

"אני איש משטרה שמנהל כלא של שב"ס. יש לי עולם תוכן של משטרה, שנכנס לתוך מעטפת של שב"ס. זה מרתק ומאתגר כי כך אני מטמיע ולומד", מספר בן שמואל. "בימי המעבר, התערורר הצורך לעשות התאמות", הוא ממשיך. "לדוגמה, במקרה של תקלות בספירות. הכמויות האדירות של העצורים חייבו אותנו לשנות את הנהל של שתי